

Globaali Britannia ja historiaan kytkeytyvä tulevaisuus

Mika Suonpää

Tarkastelen artikkelissa Yhdistyneen kuningaskunnan konservatiivihallituksen ja Labour-johtoisen opposition edustajien parlamentin alahuoneen puheenvuoroissa vuosina 2017–2021 esittämiä ajatuksia globaalista Britanniaa maan tulevaisuuskuvana hyödyntäen kriittisen tulevaisuudentutkimuksen näkökulmia ja historiapolitiikkatematiikkaa. Artikkelin jakautuu kolmeen empiirisen aineiston luokittelussa havaittuun keskeiseen aihealueeseen, jotka ovat EU-ero, vapaakauppa ja globaali toimijuus. Hallituksen tulevaisuusretoriikassa EU-ero näyttäytyy loistokkaan tulevaisuuden alkupisteenä, kun taas oppositio näkee eron alkusoittona eristäytyneisyydelle. Vapaakauppa ja globaalin johtajuuden tavoittelu dominoivat konservatiivihallituksen tulevaisuusretoriikkaa; opposition tulevaisuusnäkökulmat ovat pääosin reaktiivisia ja hallituksenkin näkemyksiä enemmän nykyhetken kiinnittyviä. Niissä painotetaan myös moraalista kauppapolitiikkaa ja koloniaalisen historian tunnistamista. Parlamentin kummallakin puolella korostetaan tulevaisuutta, mutta identifoidut ongelmat ja niiden ratkaisuehdotukset ovat merkittävässä määrin sellaisia, jotka ovat olleet läsnä jo vuosikymmenien, jopa vuosisatojen ajan. Puheenvuoroissa ei kyetä tai haluta nostaa esiin asioita, jotka eivät ole kuviteltavissa nykyisyydessä ja joihin ei menneisyydestä ole olemassa esimerkkejä. Tämä liittyy osittain parlamentaarisen demokratian lyhyeen aikaperspektiiviin ja tästä johtuvasta politiikkojen tarpeesta korostaa kuviteltavissa olevia tulevaisuuksia.

Avainsanat: globaali Britannia, historiapolitiikka, tulevaisuusretoriikka

Johdanto

Tammikuussa 2017 pääministeri Theresa May (2017) piti puheen, jossa hän hahmotteli Yhdistyneen kuningaskunnan paikkaa Brexitin, eli maan EU-eron jälkeisessä maailmassa. Lancaster House -puhetta on pidetty lähtölaukauksena globaali Britannia -ajatukselle, vaikka teemasta puhuttiin jo EU-kansanäänestystä edeltäneissä keskusteluissa kesällä 2016. May listasi neljä kuningaskunnan tulevaisuutta Brexitin jälkeen ohjaavaa kokonaisuutta: varmuus ja selkeys, vahvempi Britannia, aidosti globaali Britannia ja vaiheittainen EU-ero. Hänen mukaansa EU-eron jälkeen kuningaskunnasta tulee ”suurenmoinen, globaali, kauppakansakunta”, joka jatkaa yhteistyötä eurooppalaisten kumppanien kanssa rikollisuuden- ja terrorismintorjunnassa sekä kansainvälisissä suhteissa. Toinen globaali Britannia -vision keskeisistä teksteistä on Boris Johnsonin johtaman hallituksen maaliskuussa 2021 julkaisema turvallisuus-, puolustus-, kehitysyhteistyö- ja ulkopolitiikan selonteko *Global Britain in a Competitive Age* (HM Government 2021), joka linjaa kattavasti kuningaskunnan tulevaa globaalia roolia. Johnsonin mielestä uusi globaali Britannia tulee olemaan EU-ajan edeltäjänsä voimakkaampi, turvallisempi, vauraampi, ratkaisukeskeisempi, globaalimpi ja kilpailullisempi. Institutionaalisina tulevaisuuden toimintakehikkoina Johnson mainitsee YK:n, NATOn ja EU:n sekä lupaa ”syvää sitoutumista” Intian merellä, Tyynellämerellä, Afrikassa, Lähi-idässä ja Persianlahdella. Globaali Britannia vuosimallia 2030 olisi tieteen ja teknologian supervalta,

joka pisteytykseen perustuvan maahanmuuttojärjestelmän ansiosta houkuttelisi kansainvälisiä lahjakkuuksia ja innovaatioita magneetin tavoin.

Vaikka lähinnä ajallisesta kontekstista johtuen Johnsonin visio on Mayn visiota laajempi ja moniulotteisempi, kummankin tulevaisuuskuvaa – tai paremminkin tulevaisuusretoriikkaa – dominoi ajatus maailmaa usealla eri sektorilla hallitsevasta kansakunnasta, jonka mahdollista edistää omia tavoitteitaan ja arvojaan paremmin ahtaaksi kuvaillun EU:n viitekehyyksen ulkopuolella. Tähän muutokseen kumpikin murrosajan pääministeri on tarjonnut yhdeksi keskeiseksi vastaukseksi globaalia Britanniaa.

Tarkastelen artikkelissa hallituksen ja opposition edustajien parlamentin alahuoneen puheenvuoroissa vuosina 2017–2021 esittämiä ajatuksia globaalista Britanniaasta Yhdistyneen kuningaskunnan tulevaisuuskuvana. Tämä ajanjakso on yksi erikoisimmista Euroopan välittömässä lähihistoriassa. Vuoden 2016 EU-kansanäänestyksessä 51,9 prosenttia äänestäneistä kannatti eroa EU:sta äänestysprosentin ollessa 72,2. Ajanjakson aikana kuningaskunnassa on järjestetty kahdet parlamenttivaalit – kesäkuussa 2017 ja joulukuussa 2019. Ensimmäisten vaalien tuloksena syntyi Mayn vähemmistöhallitus, joka oli konservatiiveille pettymys ja johti Johnsonin valintaan konservatiivisen puolueen puheenjohtajaksi ja sitä myötä maan uudeksi pääministeriksi heinäkuussa 2019. Joulukuussa Johnson johdatti konservatiivit vaalivoittoon ja kahdeksankymmenen paikan enemmistöön parlamentin alahuoneessa. Vuoden 2018 marraskuussa kuningaskunta ja EU julkaisivat erosopimusluonnoksen ja poliittisen julistuksen, jossa määriteltiin osapuolten tulevaa suhdetta. Vuoden 2019 aikana erosopimusluonnoksista äänestettiin useita kertoja kuningaskunnan parlamentissa, ja värikkäiden vaiheiden jälkeen EU-eroa koskenut lakiesitys hyväksyttiin 19. joulukuuta 2019. Euroopan parlamentti hyväksyi sopimuksen 29. tammikuuta 2020. Siirtymävaihe päättyi vuoden 2020 lopussa, jonka aikana osapuolet neuvottelivat uuden kauppaa- ja yhteistyösopimuksen. Yhteistyöstä ei sitä vastoin päästy sopimukseen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alueilla.

Artikkeli jakautuu kolmeen empiirisen aineiston luokittelussa havaittuun keskeiseen teemaan – EU-ero, vapaakauppa ja globaali toimijuus. Talous ja kaupankäynti dominoivat konservatiivihallituksen tulevaisuusretoriikkaa. Opposition tulevaisuusnäkökannat ovat pääosin reaktiivisia ja hallituksen näkemyksiä enemmän nykyhetken kiinnittyviä. Niissä kritisoidaan hallituksen kantoja mutta ei aktiivisesti pyritä esittämään vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, jotka rakentavasti haastaisivat hallituksen linjaa ja visioita. Ennen varsinaisiin teemoihin syventymistä esittelen aihepiirin aiempaa tutkimusta, artikkelissa käytettävää primääriaineistoa, keskeisiä käsitteitä ja metodologisia valintoja.

Brexitin jälkeinen tukevaisuus tutkimuskirjallisuuden valossa

Kuningaskunnan paikkaa Brexitin jälkeisessä kansainvälisessä järjestelmässä on tutkittu runsaasti koko nyt käsitellyssä olevan ajanjakson aikana. Tematiikkaa on hahmotettu kuuden mahdollisen tulevaisuuden roolin kautta. Nämä ovat eristäytyjä, globaali vapaakauppavalta, suurvalta, EU:n alueellinen kumppani, Kansainyhteisön johtohahmo ja Yhdysvaltojen keskeinen liittolainen. Tutkimuksessa on tuotu esiin, että erityisesti Brexitiä vastustaneet tahot ovat varoittaneet EU-eron johtavan kuningaskunnan vetäytymiseen kansainvälisistä velvoit-

teista, eristäytymiseen kansainvälisessä järjestelmässä ja itseaiheutettuun vaikutusvallan heikentymiseen. EU-kansanäänestyksen jälkeen konservatiivihallitus ja Brexitä kannattaneet ovat puolestaan esittäneet kuningaskunnan tulevaisuuden globaalina vapaakaupan johtajana, joka mahdollistuu, kun tunkkaiseksi koettu EU-konteksti vaihtuu dynaamiseen globaaliin kontekstiin (Opperman ym. 2020, 134–138).

Suurvalta-asema kytketään yleensä valtioihin, joilla on ylivertaiset sotilaalliset, taloudelliset ja institutionaaliset resurssit. Konservatiivihallitus on esittänyt kuningaskunnan varteenotettavana sotilaallisena mahtina, koska sillä on Euroopan suurin puolustusbudjetti, se on yksi johtavista NATO-maista ja YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsen sekä ydinasevalta. Suurvaltastatukseen liitetään usein myös kuningaskunnan asema maailman viidenneksi suurimpana taloutena sekä suosittu populaarikulttuurin, englannin kielen ja tunnettujen yliopistojen kautta heijastuva ”pehmeä valta”. EU:n alueellinen kumppanuus on tutkimuksessa nähty varteenotettavana tulevaisuuden vaihtoehtona. Keskeisin syy tähän on kummankin osapuolen yhteistyötarve turvallisuuden, kansainvälisen oikeuden ja sisäasioiden sektoreilla. Brexitistä huolimatta EU:n ja kuningaskunnan strategisissa visioissa on huomattava määrä temaattista päällekkäisyyttä, jonka periaatteessa pitäisi edistää osapuolten yhteistyöpotentiaalia erityisesti kyberturvallisuuden, kriisinhallinnan, terrorismintorjunnan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan alueilla (Opperman ym. 2020, 138–142; Niblett 2021).

Kansainyhteisön johtajuus on myös ollut esillä mahdollisena tulevaisuuden roolina. Tässä yhteisiä arvoja ja yhteisiä perintöjä esiin nostavassa skenaariossa kuningaskunnan yhteyksiä Kansainyhteisön maihin olisi päivitettävä, ettei syntyisi mielle yhtymiä neokolonialismiin ja uusimperialismiin. Tässä yhteydessä on otettu esiin myös anglosfäärin käsite, joka viittaa englanninkielisten maiden liittoumaan (Opperman ym. 2020, 142–144). Anglosfäärin ajatusta on pidetty ulossulkevana, sillä sen piiriin on laskettu kuuluvaksi Yhdysvallat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti, mutta ei esimerkiksi muita Kansainyhteisön maita (Wellings 2019; Wellings & Mycock 2019). Yhdysvaltain liittolaisuus on ollut laajasti esillä kuningaskunnan tulevaisuutta arvioivassa tutkimuksessa. Syvälle liittolaisuudelle on pitkäaikaisen erityissuhteen ansiosta hyvät perusteet. Suhde globaalilla tasolla tulisi nojaamaan merkittävästi Yhdysvaltojen tukeen, jonka kautta kuningaskunta pystyisi edistämään omia intressejään. Tutkijoiden arvioiden mukaan kuningaskunta tulee jatkossakin olemaan tämän suhteen heikompi osapuoli (Dunn Hastings & Webber 2016; Marsh 2018; Opperman ym. 2020, 144–147).

Yksi osoitus tämän suhteen luonteesta on syyskuussa 2021 julkisuuteen saatettu Yhdysvaltain, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Australian muodostama puolustusyhteistyösopimus (AUKUS), joka heijastelee myös anglosfääritematikkaa, sillä se voidaan nähdä jatkumona kuningaskunnan, Yhdysvaltojen, Australian, Kanadan ja Uuden-Seelannin Five Eyes -yhteistyösopimukselle (ks. Suonpää 2018, 189). Kuningaskunnan parlamentissa 16. syyskuuta AUKUS-sopimuksesta käyty keskustelu osoittaa, että sopimus saa laajaa kannatusta yli puoluerajojen. Esimerkiksi oppositiojohtaja Keir Starmerin mukaan Labour kannattaa sopimusta, koska Yhdysvallat ja Australia ovat kuningaskunnan läheisimmät turvallisuuspartnerit ja yhteistyö tällä saralla lisää koko maailman turvallisuutta. Samoilla linjoilla olivat myös

Skotlannin kansallispuolueen (SNP) ja liberaalidemokraattien (LD) edustajat.¹ Kansainvälisessä lehdistössä sopimusta on arvioutu hieman erilaisista näkökulmista. *Financial Timesin* (2021) haastattelema ajatushautomo Royal United Services -instituutin (RUSI) entisen johtajan Michael Clarken mukaan sopimus on ”aidosti taktinen voitto globaalille Britannialle”, mutta hän arvioi samalla, että sopimus saattaa vahingoittaa strategista yhteistyötä Euroopassa. Myös *Le Monde* (2021) oli samoilla linjoilla. Vasemmistoliberaali *The Guardian* (2021b) puolestaan nosti esiin nimettömän yhdysvaltalaisen diplomaattilähteen arvion, jossa korostettiin kuningaskunnan proaktiivista roolia sopimuksen aikaansaamisessa. Konservatiivinen *The Telegraph* (2021) puolestaan näki sopimuksen tärkeänä askeleena pääministeri Johnsonin globaali Britannia -vision konkretisoinnissa. Lehden mukaan sopimus osoittaa, että ”globaali Britannia on enemmän kuin pelkkä poliittinen slogan”. Vaikka AUKUS-sopimuksen vastaanotto parlamentissa olikin myönteinen, oppositiopuolueiden edustajat ovat vuodesta 2017 lähtien kritisoineet globaali Britannia -visiota, koska heidän mukaansa se on pelkkää retoriikkaa ja tyhjä slogan.² Myönteinen reaktio sopimukseen parlamentissa on helposti tulkittavissa Clarken esille nostamaksi taktiseksi voitoksi konservatiiveille globaali Britannia -ajatuksen ”myymisessä” muille puolueille.

Tutkimuksessa on arvioitu myös Brexitin mahdollisia lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia kuningaskunnan talouteen. Yleinen konsensus on, että lyhyellä aikavälillä kuningaskunnan talouden sektorit, jotka voimakkaimmin nojaavat kansainväliseen kauppaan, tulevat kärsimään eniten Brexitistä. Pitkän aikavälin vaikutukset riippuvat paljon kauppasopimuksista, joita kuningaskunta kykenee neuvottelemaan. Vuonna 2020 riippumattoman ajatushautomon Institute for Governmentin (IfG) raportissa esitettyjen arvioiden mukaan Brexit on jo vaikuttanut kielteisesti teollisuuteen ja maatalouteen, joissa on jouduttu turvautumaan varmuusvarastoihin ja koettu työvoimapulaa. Näillä sektoreilla saatetaan tulevaisuudessa joutua tottumaan säännöllisiin tehtaiden sulkemisiin esimerkiksi raaka-ainepulan takia. IfG arvioi myös, että Brexitin aiheuttamat muutokset sääntelyssä vaikuttavat laajalti liiketoimintaan eri sektoreilla. EU:n ja kuningaskunnan välinen kauppa kärsii tulevaisuudessa ylimääräisistä rajatarkastuksista, muuttuneiden tuotestandardien aiheuttamista epäselvyyksistä, sijoitustoiminnan hiipumisesta ja maahanmuuttojärjestelmän muutoksesta. Pahiten todennäköisimmin kärsivät tehdasteollisuus, hotelli- ja ravintola-ala sekä maataloustuotanto. Ainakaan vielä työvoimapulaa helpottamaan suunnitellut kampanjat eivät ole onnistuneet. Esimerkiksi vuoden 2020 Pick for Britain -kampanja, jonka tarkoituksena oli rekrytoida työvoimaa maataloussektorille paikkaamaan noin 70 000 ulkomaalaisen kausityöntekijän aukkoa, onnistui palkkaamaan ainoastaan 150 henkilöä (Tetlow & Pope 2020).

1 Starmer (Lab.) 16.9.2021; Blackford (SNP) 16.9.2021; Davey (LD) 16.9.2021. Viitataan primääriaineistoon alaviitteillä, koska se parantaa artikkelin luettavuutta. Puolueiden lyhenteet ovat selitettynä artikkelin tämän osion loppupuolella.

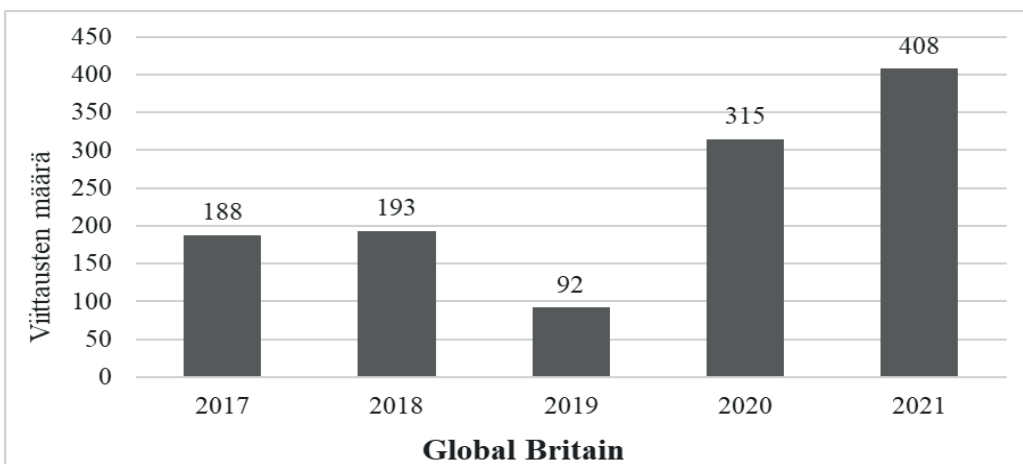
2 Ks. esim. Thornberry (Lab.) 13.3.2017; Clwyd (Lab.) 20.12.2017; Williams (PC) 21.3.2018; Coyle (Lab.) 11.1.2019; Murray (SNP) 11.1.2019; McGovern (Lab.) 15.1.2019.

Maailmankuva, tulevaisuusretoriikka ja historiapolitiikka

Artikkelin primääriaineisto koostuu parlamentin alahuoneessa käydyistä keskusteluista, jotka ovat saatavilla parlamentin verkkosivuilla. Tammikuun 2017 ja lokakuun 2021 välisenä aikana ”globaaliin Britanniaan” on keskusteluissa viitattu 1196 kertaa. Varsinkin vuonna 2021 viittauksia on ollut paljon, mutta kuten Kuvio 1 osoittaa, teema on ollut esillä koko käsittelyssä olevan ajanjakson ajan. Parlamenttivaalivuosi 2019 on selkeä poikkeus muuten nousevassa trendissä. Globaali Britannia -ajatus ei noussut keskeisten vaaliteemojen joukkoon, joista kaksi selkeästi merkittävintä olivat Brexit ja parlamenttivaalien vakioteema terveydenhuoltojärjestelmä NHS (Suonpää 2019).

Ajanjakson aikana alahuoneessa käytiin kuusi keskustelua, joissa globaali Britannia oli pääteema. Vuosina 2017, 2018 ja 2020 edustajat nostivat globaali Britannia -tulevaisuuskuvan esiin erityisesti EU-eroon liittyneissä keskusteluissa. Keskeisimpiä teemoja olivat EU-eron ja globaali Britannia -linjan mahdolliset vaikutukset kansainväliseen oikeuteen, globaaliin liiketoimintaan, ulkopolitiikkaan ja diplomatiaan sekä erityisesti EU:n yhteiseen sanktiopolitiikkaan. Covid-19 pandemia on ollut keskeinen konteksti vuosina 2020 ja 2021. Tässä yhteydessä globaali Britannia -tematiikkaa on pidetty esillä rajaturvallisuudesta, lentoliikenteestä, yritystuista, pakolaisuudesta, uskonnonvapaudesta ja rokotuksista keskusteltaessa. Muita keskeisiä aihepiirejä olivat kansainvälinen rikollisuus, ihmisoikeusloukkaukset, maahanmuuttopolitiikka, maailman konfliktialueiden ongelmat ja Kansainyhteisön tulevaisuus. Globaali Britannia -ajatusta liitettiin näiden laajojen aihekokonaisuuksien lisäksi hyvin monenlaisiin teemoihin aina skottiviskeistä ja Länsi-Midlandsin talousnäkymistä Heathrow’n lentokentän laajentamissuunnitelmiin. Keskusteluissa esiintyviä aiheita on niin valtava kirjo, että niiden kaikkien tarkastelu yhden artikkelin mittaisessa tutkimuksessa ei ole mielekäästä, eikä mahdollista.

Primääriaineiston laajuuden takia puheenvuorojen tarkastelu rajataan niin, että konservatiivipuoleen edustajista tarkempaan analyysiin otetaan hallituksen keskeisten ministeri-

Kuvio 1. ”Global Britain” Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin alahuoneen keskusteluissa 2017–2021. Vuoden 2021 osalta 10. lokakuuta 2021 saakka. Lähde: <https://hansard.parliament.uk>.

en ja alivaltiosihteerien lausunnot. Tämän rajauksen puitteissa analysoitava konservatiivien näkemys on edustava ja kattava, koska puolueen parlamentaarikot poikkeuksetta seisovat hallituksen ministerien linjausten takana. Tämänkin rajauksen jälkeen materiaalia on huomattava määrä. Sen takia ministerien ja alivaltiosihteerien esittämät näkemykset syntetisoidaan ja niihin viitataan hallituksen linjauksena. Hallituksen edustajista eniten äänessä olivat pääministerit Theresa May ja Boris Johnson (myös ulkoministerinä), kansainvälisen kaupan ministerit Liam Fox ja Elisabeth Truss (ulkoministeri syyskuusta 2021 lähtien) sekä Trussia ulkoministerinä edeltänyt Dominic Raab (ks. Maddox ym. 2021).

King's College Londonin kansainvälisen politiikan teorian professori Richard Ned Lebow toimii artikkelissa keskeisenä taustateoreetikkona. Hänen mukaansa (Lebow 2008, 564) kansalliset päätöksentekoeiliitit koostuvat yleensä yksilöistä, joilla on erilaisia maailmankuvia ja jotka tästä syystä painottavat erilaisia politiikkasisältöjä ja -tavoitteita. Globaali Britannia -ajatus näyttää sisältävän niin paljon konservatiivisen puolueen parlamentaarikoiden yleisesti hyväksymiä maailmankuvallisia elementtejä, että ajatusta vastustavia puheenvuoroja ei aineistosta löydy. Yhtenä syynä tähän saattaa olla se, että 1990-luvun jälkeen yksityiskoulutustaisten poliitikkojen määrä konservatiivisessa puolueessa on kääntynyt kasvuun. Viimeaikaisista pääministereistä David Cameron ja Boris Johnson ovat saman koulun (Eton) kasvatteja (Porter 2021, 325). Tämän hetken keskeisistä miesministereistä kaikki ovat yksityiskoulutustaaisia, mutta naispuoliset sisäministeri Priti Patel ja ulkoministeri Elizabeth Truss ovat käyneet julkisrahoitteisen koulun (engl. *comprehensive school*). Samanlainen koulutustausta saattaa johtaa maailmankuvan yhdenmukaistumiseen ja sitä kautta myös poliittisten näkemysten samankaltaisuuteen. Maailmankuva on poliittisen ajattelun kannalta hyvin keskeinen elementti, sillä maailmankuva kertoo siitä, miten ihmiset hahmottavat sitä millainen maailma on ja millainen sen pitäisi olla (Koltko-Rivera 2004). Maailmankuva vaikuttaa niin menneisyys- kuin nykyisyyskäsitteisiin sekä ajatuksiin siitä, millaiseksi tulevaisuuden pitäisi muodostua.

Myös oppositiota käsitellään kokonaisuutena, sillä heidän globaali Britannia -ajatuksen kritiikki on lähtökohtaisesti hyvin saman tyyppistä. Jos maailmankuvan ajatusta soveltaa oppositioon, heitä yhdistävä merkittävin tekijä on kielteinen suhtautuminen EU-eroon, muutamista poikkeuksista huolimatta. Suurin oppositiopuolue on työväenpuolue Labour, joka oli jakautunut EU-ero kysymyksessä ja puolueen edustajat ovat koko käsittelyjakson ajan suhtautuneet hyvin epäilevästi globaali Britannia -ajatukseen. Skotlannin kansanpuolueen (SNP) Skotlannin itsenäisyyttä ajavat ja EU-myönteiset edustajat kritisoivat hallituksen globaali Britannia -linjaa yhtä voimakkaasti kuin Labourin edustajat. Myös EU-myönteisen liberaalidemokraattisen puolueen (LD), walesilaisen itsenäisyysmielisen Plaid Cymryn (PC) ja pohjoisirlantilaisen Irlannin yhdistymistä ajavan sosialidemokraattisen ja työväenpuolueen (SDLP) edustajat kritisoivat hallituksen globaali Britannia -tulevaisuusvisioita, mutta eivät yhtä hanakasti ja laajasti kuin Labourin ja SNP:n parlamentaarikot. Aivan kuten hallituksen puheenvuorojen tarkastelussa, opposition ajatuksia käsitellään synteessä; poikkeuksen muodostavat sellaiset yhteydet, joissa esimerkiksi alueellisuustematiikka merkittäväällä tavalla vaikutti eritoten SNP:n ja SDLP:n näkemyksiin.

Globaali Britannia -ajatukseen kiinnittyviä tulevaisuuskuvia tarkasteltaessa tulee hyvin esiin se, että ”tulevaisuus” on poliittisessa puheessa kilpailtu alue, jonka välityksellä poliitikot käyttävät poliittista ja ideologista valtaa (Dunmire 2005, 482). Tulevaisuus on ollut jo pitkään poliittisen diskurssin ja poliittisen toiminnan keskeinen ajallinen ja käsitteellinen ulottuvuus. Aristoteles jakoi antiikin retoriikan kolmeen lajityyppiin – poliittiseen, oikeudelliseen ja esittävään – jotka myös heijastelevat ajallisia ulottuvuuksia. Poliittinen retoriikka on neuvottelevaa ja orientoituu tulevaisuuteen pyrkien nostamaan esiin tulevaisuuden tekoja, prosesseja ja tapahtumia samalla korostaen ehdotettujen tulevaisuuden toimenpiteiden tarpeellisuutta tai vahingollisuutta. Oikeudellinen retoriikka suuntautuu menneisyyteen ja esittävä nykyisyyteen. Aristoteleen mielestä menneisyys on tulevaisuuden ohjenuora ja nykyisyys tulevaisuuden luonnollinen jatke. Hänen mukaansa poliittisessa retoriikassa on viitattava todellisiin menneisyyden tapahtumiin, koska monessa suhteessa tulevaisuus tulee olemaan menneisyyden kaltainen (Dunmire 2011, 10–11). Vaikka Aristoteleen ajatukset ovat tietysti uraauurtavia ja kiinnostavia ja hän merkittävästi jäsensi yhteiskunnallisen keskustelun menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden aikaulottuvuuksiin, hänen mallinsa ei suoraan sovi jaottelemaan 2010- ja 2020-lukujen taitteen poliittista retoriikkaa. Tähän tarkoitukseen sopii paremmin kriittisen tulevaisuudentutkimuksen piirissä kehitetyt ajatukset.

Kriittinen tulevaisuudentutkimus tarkastelee eri toimijoiden tapoja käsitteellistää tulevaisuutta ja selvittää näiden rakennelmien taustalla vaikuttavia prosesseja ja ajatusmalleja (Heinosen 2019, 50 mukaan Inayatullah 1990 ja Slaughter 1989). Käytän parlamentaarikoiden kuningaskunnan tulevaisuutta globaali Britannia -käsitteen kautta esittämistä arvioista termiä *tulevaisuusretoriikka*. Tulevaisuutta käytetään näissä puheenvuoroissa nykyisyyden politiikan välineenä sen sijaan, että pohdittaisiin tai ehdotettaisiin nykyisyydessä vaikeammin ymmärrettävissä tai kuviteltavissa olevia vaihtoehtoja. Sen käyttökelpoisuudesta huolimatta tulevaisuusretoriikka termi ei ole vakiintunut analyttiseksi käsitteeksi poliittisen retoriikan ja diskurssien tutkimuksessa. Mediatutkimuksessa termi esiintyy jonkin verran. Esa Väliiverosen (2013, 10) mukaan tulevaisuusretoriikka on ”merkittävä vallankäytön väline ja areena”, joka ”toimii paitsi tulevaisuuden suunnittelun ja rakentamisen välineenä, myös nykyhetkessä tehtävien valintojen oikeuttamisen perusteena”. Vaikka Väliiveronen tarkastelee artikkelissaan journalistista ajanhallintaa, on tämä ajatus sovellettavissa myös poliitikkojen tulevaisuuspuheeseen.

Kriittisen tulevaisuudentutkimuksen mukaan voimakkaasti johonkin ideologiaan nojautuvat tulevaisuuskuvat saattavat häiritä mahdollisuuksia kuvitella, artikuloida ja ylipäätään käsitellä mahdollisia tulevaisuuksia, jotka haastavat nykyisyyden hallitsevat ajatusmallit ja ideologiat. Samanlaista haittaa saattaa olla siitä, että tulevaisuuskuvat ovat usein voimakkaasti kytkeytyneitä nykyhetken ja nykyisyyden ongelmiin. Äänestäjien tulevaisuusnäkemysten ohjailu on politikoilta tehokas keino vaikuttaa nykyhetken käyttäytymiseen (Dunmiren 2005, 483–485 mukaan Edelman 1988). Patricia Dunmire (2011, 11–12) toteaa, että vaikka utopiat ja dystopiat ovat olleet historiallisesti tarkasteltuna tärkeässä osassa poliittisessa retoriikassa, poliittisen retoriikan kiinnittyminen nykyisyyteen johtuu poliitikkojen tarpeesta esittää kuviteltavissa olevia vaihtoehtoja, joiden tarkoituksena on muovata poliittisia identiteettejä ja

poliittisen keskustelun rakennetta rajoittamalla tai voimistamalla eri toimijoiden näkemyksiä realistisista toimintavaihtoehtoista.

Tulevaisuuskuvat kytkeytyvät tiiviisti myös historiaan. Historiapoliittikka käsitettä seuraten – jolla tarkoitetaan historian tietoista käyttöä nykyisyyden poliittisten päämäärien ajamisessa – voisimme käyttää myös *tulevaisuuspolitiikka*-käsitettä. Jürgen Habermasin vuonna 1987 julkaisemaa kirjaa pidetään historiapolitiikka-termin käsitteellisenä alkujuurena (esim. Torsti 2008, 62; Grönholm & Nyyssönen 2019, 7), mutta historioitsija Karl-Georg Faberin *History and Theory* -lehdessä jo vuonna 1978 julkaisema artikkeli ”The Use of History in Political Debate” on erittäin käyttökelpoinen metodologinen työkalu, varsinkin parlamentaarisen historiapolitiikan tarkastelussa. Faber käsittelee artikkelissaan Frankfurtin kansalliskokouksessa vuonna 1848 sekä Saksan parlamentissa vuosina 1918 ja 1972 käytyjä merkittäviä keskusteluita ja rakentaa niiden perusteella historian poliittisen käytön typologian. Faberin mukaan poliitikot käyttävät puheissaan historiallisia tapahtumia myönteisinä tai kielteisinä esimerkkeinä ja symbolisesti, vetoavat historiallisiin lakeihin ja -käytänteisiin sekä moraaliin ja rakentavat kausaalisuhteita erilaisten historiallisten kehityskulkujen välille (Faber 1978, 36–67). Nykyisyyden poliittisen tarpeet ohjaavat myös sitä, millä tavoin tulevaisuutta hahmotetaan, ja menneisyyden tapaan tulevaisuuteen asetetaan sinne mahdollisesti kuulumattomia asioita, jotka nousevat menneisyyden ajatusmalleista ja kommentoivat nykyisyyden poliittisia vastakkainasetteluja.

Parlamentaarikoiden globaali Britannia -tulevaisuusretoriikka käsittelee aivan lähintä tulevaisuutta, siinä jäljennetään menneisyyden ajattelua ja kehityskulkuja sekä kiinnitetään huomio pelkästään nykyhetken ongelmiin, jotka kuvaillaan sellaisina, joita myös tulevaisuudessa joudutaan ratkomaan. Ei kyetä tai haluta nostaa esiin asioita, jotka eivät ole kuviteltavissa nykyisyydessä ja joihin ei menneisyydestä ole olemassa esimerkkejä. Tällaisessa tilanteessa tulevaisuuden ongelmat ja niihin esitetyt ratkaisut ovat sellaisia, jotka ovat jatkumoa jopa satojen vuosien mittaisissa historiallisissa prosesseissa, joita projisoidaan nykyhetken poliittisten kiistojen kautta. Tämän artikkelin tavoitteena ei ole esittää vaihtoehtoja politiikkojen tulevaisuusnäkemyksille, vaan tutkia heidän tulevaisuuspuheensa rakenteellisia ulottuvuuksia. Parlamentaarikoiden tulevaisuusretoriikan empiirinen tarkastelu on osoittanut, että siinä on erotettavissa kolme ulottuvuutta – alkupiste (EU-ero), kova ydin (vapaakauppa) ja ulkokehä (globaali toimijuus). Artikkelin jäsenyyttä näiden kolmen ulottuvuuden tarkasteluun.

EU-ero tulevaisuuden alkupisteenä

Mitä tulevaisuusmerkityksiä parlamenttikeskusteluissa annettiin EU-erolle? Vielä vuonna 2017 konservatiivit korostivat tulevaisuusretoriikassaan, että globaali Britannia haluaa jatkaa yhteistyötä eurooppalaisten liittolaisten kanssa, sillä vaikka Britannia lähtee EU:sta se ei lähde Euroopasta.³ Tarkastelujakson aikana Mayn ja Johnsonin johtamien konservatiivihallitusten keskeiset ministerit ovat kuitenkin paljon useammin korostaneet EU-eron merkitystä eräänlaisena uudelleensyntymisenä. Heidän tulevaisuusretoriikassaan EU-ero merkitsee uuden luvun aloittamista maan historiassa, mikä realisoituu päätösvallan takaisinsaamisena,

³ Jones 18.1.2017; May 6.2.2017, 26.6.2017.

mahdollisuutena palata globaaliin katsontakantaan ja suvereeniksi vapaakauppavallaksi sekä uutena tilaisuutena rakentaa kansallisiin intresseihin nojaavaa politiikkaa. Lähes viiden vuosikymmenen mittaisen EU-taipaleen päätyminen esitetään kahleista vapautumisen kaltaisena lähtölaukauksena tulevaisuuden globaalille Britannialle.⁴ Konservatiiviministerien retorisessa tulevaisuusrakennelmassa EU-ero muodostaa alkupisteen tulevaisuuden menestystarinalle, joka näyttäytyy vastakohtana edeltävälle historialliselle vaiheelle, eli EU-jäsenyydelle. EU-ero tulevaisuuden alkupisteenä heijastaa kuvaa ”uudesta ajasta” (ks. Dunmire 2011).

EU:sta eroaminen on ollut niin vasemmiston kuin oikeiston tulevaisuusresepti erilaisissa historiallisissa konteksteissa jo EEC-jäsenyyden alkumetreistä lähtien. Labourin riveissä EEC-jäsenyyttä vastustettiin aina 1980-luvun puolivälille saakka, koska talousyhteisöä pidettiin työntekijöiden oikeuksia uhkaavana kapitalismin työkaluna ja haittana kansalliselle suvereniteetille. Myös 1990-luvulla voimistuneessa oikeistolaisessa EU-vastaisuudessa korostettiin Maastrichtin sopimuksen aikaansaamaa vallan siirtymistä kauemmas kansallisista parlamenteista (Crowson 2011). EU:sta eroamista on siis koko kuningaskunnan jäsenyyden ajan perusteltu merkittävässä määrin kansallisen suvereniteetin palauttamisen kautta. Ajatus valtioiden suvereniteetista on vielä paljon vanhempi, sillä se juontaa juurensa 1600-luvulle ja liittyy kansainvälisen oikeuden kehitykseen. Hugo Grotiuksen, Thomas Hobbesin ja Samuel Pufendorfin mukaan valtioiden toimintaa piti rajoittaa sopimalla niille kuuluvista oikeuksista ja velvollisuuksista. 1800- ja 1900-luvuilla kehitettiin ajatus, jonka mukaan suvereniteetin kautta valta kertyi hallituksille, ja valtio toimi ihmisten taloudellisen, poliittisen ja yhteiskunnallisen elämän ytimenä. Lebow’n mukaan (2008, 10) suvereniteetin ideologia erotti valtiot ”siististi toisistaan” ja sai ”me” vastaan ”muut” asetelmaan näyttämään luonnolliselta.

Vaikka EU:sta eroaminen on kuulunut kiinteästi kuningaskunnan poliittiseen keskusteluun vuosikymmenien ajan, ajatus on saanut aina omia kuhunkin historialliseen kontekstiin sidoksissa olleita muotoja. Jonkin käsitteen tai kehityskulun aikakausienvälinen tarkastelu on merkityksellistä vain silloin, jos ne asetetaan ajalliseen ja paikalliseen kontekstiin (Skinner 2002). Labourin riveissä EEC-vastaisuus kiinnittyi kapitalismivastaisuuteen. EEC:stä käytettiin nimitystä ”Common Market” (yhteismarkkina), koska haluttiin korostaa talousyhteisön markkinatalousulottuvuutta. 1990-luvun konservatiivien EU-vastaisuus kumpusi päinvastoin ajatuksesta, jossa EU nähtiin markkinatalousvastaisena. Erityisesti kritisoiin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan protektionismia (McKnight 2009, 754–768; Suonpää 2018, 187). Vuosina 2017–2021 konservatiivihallituksen artikuloima globaali Britannia -visio muistuttaa 1970-lukulaista EEC-vastaista viestiä – ”Out [of Europe] and Into the World” – ulos Euroopasta ja kohti maailmaa. 1970-luvulla EEC:tä vastustaneet esittivät jäsenmaat tariffimuurin takana püleskelevänä ryhmänä entisiä koloniaalisia valtoja (Saunders 2020, 1149; 2018, 18).

Korostaessaan EU-eroa kansallisena uudelleensyntymänä ja uuden tulevaisuuden alkupisteenä nykyinen konservatiivihallitus esittää EU:n ahtaana kehikkona, josta ulos päästyään globaalin Britannian tulevaisuus näyttää valoisammalta. Jos tarkastelemme nykyisen konservatiivihallituksen ministerien tulevaisuusretoriikkaa kriittisen tulevaisuudentutkimuksen

4 Fox 9.2.2017; Johnson 13.3.2017; May 26.4.2017 ja 21.3.2018; Truss 31.1.2020, 17.6.2020; Hands 11.1.2021.

idean kautta, on selvää, että heidän ajatuksensa EU-erosta katalyyttisenä tulevaisuuden alkupisteenä kansalliselle suvereniteetille ei ole uusi vaan vuosikymmenten mittaisen aikajanan viimeisin käänne. Tämä on hyvä esimerkki riskistä, josta tulevaisuudentutkijat varoittavat: menneisyyden ja nykyisyyden vallalla olevat ajatusmallit ovat niin voimakkaita, että ne heikentävät mahdollisuuksia kuvitella muunlaista tulevaisuutta kuin sellaisen, joka jatkaa menneisyydestä nousevien ajatusrakennelmien toisintamista kulloiseenkin nykyisyyteen sopivalla tavalla (Grosz 1999).

Vuosina 2017–2021 EU-ero on näyttäytynyt oppositiopoliitikkojen tulevaisuusretoriikassa täysin päinvastaisena ilmiönä. Myös heille EU-ero on alkupiste, mutta ei tulevaisuuden loistokkuudelle vaan tulevaisuuden turmiolle. Heidän mukaansa EU-eron jälkeen kuningaskunta ei tule olemaan avoimempi vaan heikompi, epäoikeudenmukaisempi ja vähemmän ulospäinsuuntautuva. Lisäksi EU-ero ei johda globaalin Britannian syntymiseen, vaan se merkitsee vetäytymistä globaalilta areenalta ja eristäytymistä velvoitteista Euroopassa. Hallituksen globaali Britannia -tulevaisuuskuva pidetään brittiläisen ekseptionalismin tuotteenä, joka tulee heikentämään kuningaskunnan suhdetta EU:hun. EU-ero nähdään vakavana virheenä tulevaisuuden kannalta, koska sen myötä kuningaskunta eristyy sen lähimmistä liittolaisista.⁵ Maahanmuuttovastaisuutta pidetään yhtenä keskeisenä syynä EU-eroon ja painotetaan, että konservatiivisen puolueen ääriaineokset ovat ohjaamassa ja määrittelemässä koko kuningaskunnan tulevaisuutta.⁶ Näkemykset, joissa EU-eroon liitetään brittiläinen ekseptionalismi, eristäytyminen lähimmistä liittolaisista, maahanmuuttovastaisuus ja äärioikeistolaisuus, noudattelevat tarkasti vuoden 2016 kansanäänestyskampanjoinnin aikalaisia Remain-puolen kantoja (Moore & Ramsay 2017). Vuoden 2016 kontekstin lisäksi EU-eron vastustaminen kiinnittyy sen kannattamisen tapaan pidempään brittiläisen poliittisen kulttuurin historialliseen jatkumoon. Esimerkiksi vuoden 1975 kansanäänestyskampanjoinnin aikana EEC-jäsenyyttä kannattanut Keep Britain in Europe -ryhmittymän mukaan eroa kannattivat ääriaineokset aina Irlannin tasavaltalaisarmeija IRA:sta Britannian kommunistiseen puolueeseen ja äärioikeistolaiseen National Frontiin. EEC-jäsenyyttä kannattaneet esitivät vastustajansa eristäytyjinä, jotka olivat kääntämässä selkensä maailmalle ja samalla vähentämässä maan vaikutusvaltaa (Saunders 2018, 18). Kautta kuningaskunnan EU-historian unionista eroamisen kannattaminen on yhdistetty sen vastustajien keskuudessa ääriajatteluun ja eristäytymiseen kansainvälisestä yhteisöstä.

Myös brittiläinen poikkeuksellisuus ja globaali johtajuus ovat teemoja, jotka ovat olleet läsnä maan itseymmärryksessä ainakin vuonna 1883 julkaistun J.R. Seeleyn *Expansion of England* -teoksen ajoista saakka. J.M. Trevelyanin *History of England* (1926) on toinen merkkipaalu tämän ajattelun historiassa. Hänen ajatuksensa keskiössä on uskomus Manner-Euroopasta erillisiin brittiläisiin kansallisiin ominaispiirteisiin, joihin kuuluu yhtenä tärkeimmistä globaali maailmankuva. Myös 1970–1990-lukujen brittiläisessä populaarikulttuurissa Manner-Euroopan ja kuningaskunnan väliset ristiriitaisuudet olivat läsnä. Tämä on tärkeä huomioida, koska monet nykyistä EU-keskustelua määrittävät käsitykset syntyivät kyseisen

5 Bardell (SNP) 13.12.2017; Smith (Lab.) 9.1.2019; Linden (SNP) 21.9.2020; Williams (PC) 11.1.2021; Huq (Lab.) 11.1.2021; Moran (LD) 11.1.2021.

6 Wishart (SNP) 17.1.2017; Huq (Lab.) 29.3.2017; Brake (LD) 2.11.2017 ja 22.3.2018.

ajanjakson aikana. Näkemys mannereurooppalaisesta toiseudesta välittyi esimerkiksi *Pitkä Jussin majatalo* -komediasarjan (1977–1979) espanjalaisen tarjoilijan ”Manuelin” hahmon kautta, joka puhui heikosti englantia ja käyttäytyi sekavasti. Saman tyyppisiä teemoja tarkasteltiin *Maanalainen armeija iskee jälleen* (1982–1992) ja *Näkemiin vaan muru* (1983–1986) sarjoissa. Kummassakin pohdittiin erityisesti kuningaskunnan suhdetta Saksaan. Vaikka näiden sarjojen tarkoituksena oli parodioida kansallisia stereotyyppiä, ne samalla rakensivat ja välittivät niitä. Näiden sarjojen pitkäkestoista kulttuurista vaikutusta ilmentää se, että tammi-kuussa 2017 eräs SNP:n edustaja vertasi ulkoministeri Boris Johnsonia *Maanalainen armeija iskee jälleen* -sarjan ”kummalliseen hahmoon”, joka Euroopan kiertueellaan hermostutti EU-maiden johtajia, eli juuri niitä tahoja, joiden kanssa ”globaalin Britannian olisi neuvoteltava sopimuksia”.⁷

Vapaakauppa – globaalin Britannian kova ydin?

Konservatiivihallituksen globaali Britannia visiossa kauppasuhteita pitäisi tiivistää EU:n ulkopuolisten valtioiden kanssa uusien vapaakauppasopimusten välityksellä. Vapaakauppa on selkeästi konservatiivihallituksen tulevaisuusvision keskeinen ainesosa. Artikkelin kirjoitushetkellä lokakuussa 2021 kuningaskunta on ratifioinut vapaakauppasopimuksen kahdenkymmenen valtion ja viiden kauppablokin kanssa. Vapaakauppasopimuksen ratifioineista EU:n ulkopuolisista maista yli kymmenen miljardin punnan kauppavaihtoon Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa vuonna 2020 ylsivät Sveitsi (n. 33 miljardia), Japani (24), Kanada (17), Turkki (15) ja Singapore (14). Kahdeksan miljardin vaihdolla kauppablokeista merkittävin on Botswanan, Lesothon, Eswatinin (Swazimaa), Mosambikin, Namibian ja Etelä-Afrikan muodostama tulliliitto SACUM (Department for International Trade 2021). Vuonna 2020 kuningaskunnan ja EU:n välinen tavarakauppa oli suuruudeltaan noin 376 miljardia euroa. Merkittävin kauppakumppani EU-maista oli Saksa (Eurostat 2021). Uusista kumppaneista eniten mainintoja konservatiivihallituksen ministerien puheenvuoroissa keräävät Australia ja Uusi-Seelanti. Myös Aasia ja latinalainen Amerikka kuvataan merkittävinä tulevaisuuden kauppa-alueina. Niihin viitataan lähes poikkeuksetta maanosina sen sijaan, että puhuttaisiin yksittäisistä maista.⁸

Newcastlen yliopiston emeritusprofessori Bernard Porterin (2021, 323) mukaan konservatiivien globaali Britannia -ajattelu muistuttaa 1800-lukulaista vapaakauppaimperialismin ideaa (engl. *imperialism of free trade*), koska visio perustuu vaikutusvallan kasvattamiseen globaalisti vapaakaupan ja investointien avulla. Porter perustaa arvionsa Johnsonin heinäkuussa 2018 antamaan lausuntoon, jossa hän kertoi haluavansa palauttaa ainakin osan viktoriaanisen ajan kaupallisesta dynaamisuudesta. John Gallagher ja Ronald Robinson (1954) kehittivät vapaakauppaimperialismin käsitteen jo 1950-luvulla, jolloin he esittivät, että imperialismia ei voi käsitellä pelkästään alusmaiden ja emämaan muodollisen suhteen kautta, vaan fokuksen pitää olla imperialistisen logiikan tarkastelussa. Heidän mukaansa brittiläinen imperiumi kontrolloi vähemmän kehittyneitä entiteettejä vapaakauppa- ja yhteistyösopimusten kautta,

7 Wishart (SNP) 17.1.2017.

8 Fox 9.2.2017, 6.7.2017, 14.1.2019; Truss 17.6.2020; 14.9.2020.

jollaisia allekirjoitettiin esimerkiksi Qajar Persian (1836, 1857), Meiji Japanin (1858) ja otto-maani-imperiumin kanssa (1838, 1861). Tällaiseen toimintaan viitataan myös ”epävirallisen imperialismiin” (engl. *informal imperialism/empire*) käsitteellä, joka merkitsee tapoja, joilla eurooppalaiset suurvallat kasvattivat omaa vaikutusvaltaansa eri puolilla maailmaa ilman uusien maa-alueiden valtaamista ja niiden liittämistä imperiumien alusmaiksi. Vaikutusvaltaa kasvatettiin yllä mainittujen keinojen lisäksi esimerkiksi asiantuntijoiden kautta, joiden tehtävänä oli modernisoida talouden ja yhteiskunnallisten instituutioiden rakenteita vähemmän kehittyneillä alueilla sekä samalla saattaa ne yhteensopiviksi imperiumien vastaavien rakenteiden kanssa. (Suonpää 2015, 386–389.)

Vapaakauppaimperialismin käsite kuvaa osuvasti nykyisen konservatiivihallituksen ministerien Afrikkaa, Aasiaa ja latinalaista Amerikkaa koskevaa tulevaisuusretoriikkaa, jossa näitä alueita tarkastellaan erityisesti niiden markkinapotentiaalın ja vaikutusvallan kasvattamisen näkökulmista. Esimerkiksi Afrikan markkinoiden potentiaali tuodaan esiin viitaten arvioihin, joiden mukaan maanosan väestömäärän odotetaan kaksinkertaistuvan yli kahteen miljardiin vuoteen 2050 mennessä. Lisäksi korostetaan laskelmia, joiden mukaan seuraavan kahden vuosikymmen aikana yhdeksänkymmentä prosenttia maailman talouskasvusta syntyy EU:n ulkopuolella. Aasia, Afrikka ja latinalainen Amerikka esitetään tulevaisuuden ”korkean kasvun alueina” ja ”tulevaisuuden investointikohteina”, jotka ovat täynnä ”tulevaisuuden kuluttajia”. Näissä puheenvuoroissa tulevaisuutta tarkastellaan pelkästään kuningaskunnan näkökulmasta, sillä Afrikan, Aasian tai latinalaisen Amerikan tulevaisuuksia ei huomioida.⁹

Vaikka konservatiivihallituksen ministerien globaali Britannia -visio muistuttaa vapaakauppaimperialismin toimintalogiikkaa siinä mielessä, että vaikutusvaltaa halutaan kasvattaa globaalisti vapaakauppasopimusten ja investointien kautta, ministerit eivät viittaa imperiumiin millään tavalla. Porterin (2021, 324) mukaan tämä johtuu siitä, että konservatiivihallituksen ministerit ovat ”hylänneet” imperiumin ajatuksen ainoastaan siinä perinteisessä mielessä, jossa sillä tarkoitetaan voimakeinojen käyttöä, aluevalloituksia ja alusmaiden suoraa poliittista hallintaa. Sitä vastoin vaikutusvallan lisääminen kaupallisın keinoin on yksi nykyisen hallituksen julkilausutuista politiikkatavoitteista. Juuri tällainen toiminta on vapaakauppaimperialismin toimintalogiikan ytimessä.

Hallituksen ministerit ja virkamiehet esittävät parlamenttikeskusteluissa historiaan nojaavan vision globaalista Britanniaista, joka tulisi olemaan vapaakaupan ”intohimoisin sanansaattaja” maailmalla. Ministerit näkevät, että globaalilla Britannialla on hyvät mahdollisuudet tämän vision toteuttamiseen myös käytännössä, koska maalla on ”ainutlaatuinen globaali katsontakanta”, joka kumpuaa kuningaskunnan historiasta ja vaistoista. Tällainen retoriikka on malliesimerkki historiapolitiikasta. Vapaakauppaimperialismin sijaan hallituksen ministerit nostavat historiasta esiin vuoden 1846 kaupan suojatullien lakkauttamisen sekä Richard Cobdenin merkityksen vapaakaupan hyveiden ideoijana ja popularisoijana. Ajatuksena on, että aivan kuten Cobden innoitti 1800-luvulla, globaali Britannia inspiroisi tulevaisuuden kansainvälisessä kauppajärjestelmässä vapaakauppa kärkeajatuksenaan. Käytännössä tällaista tulevaisuusstrategiaa toteutettaisiin esimerkiksi tukemalla kuningaskunnan yrityksiä globaa-

9 Johnson 27.11.2017; Fox 14.1.2019; Raab 13.1.2020, 30.1.2020.

listi, panostamalla investointeihin, rakentamalla kilpailukykyistä kauppapolitiikkaa ja avaamalla palvelusektorin maailmanmarkkinoita sekä uudistamalla WTO:ta, kehittämällä G7:n ja G20:n toimintaa ja tiivistämällä suhteita Kansainyhteisön maihin.¹⁰

Viittaukset Cobdeniin ja suojatullien poistamiseen ovat osoitus historiapolitiikan merkityksestä tulevaisuusretoriikassa ja esimerkki siitä millainen menneisyys halutaan nostaa esiin. Cobdenin mukaan vapaakauppa luo kansainvälisen taloudellisen keskinäisriippuvuuden, jonka seurauksena syntyy rauha maailmanlaajuisesti ja valtioiden sisällä. 1840-luvun vapaakauppalainsäädäntö liittyi rakennemuutokseen, jossa siirryttiin maatalousvetoisesta yhteiskunnasta kohti teollista- ja palveluyhteiskuntaa (Morgan & Howe 2006; Lampe 2011, 644–668). Globaali Britannia -tulevaisuuskuvan talousajattelu rakentuu vuosisatoja sitten kehitetyille ideoille, ja siinä painotetaan selektiivisesti niin kutsuttua hyväksyttävää historiaa. Parlamentarisen poliittisen retoriikan ja poliittisen kulttuurin konventioiden kannalta tarkasteltuna on järkevämpää viitata Cobdeniin kuin vapaakauppaimperialismiin, vaikka ehdotetut politiikkatoimenpiteet muistuttaisivatkin enemmän sitä. Cobdenin kuva kuningaskunnan poliittisessa kulttuurissa vapaakaupan puolestapuhujana, visionäärinä ja rauhanpuolustajana on erittäin myönteinen. Hänen välityksellään on mahdollista myös kommunikoida anti-imperialismia ja antikolonialismia, sillä Cobden kannatti näitä ajatuksia kiihkeästi. Cobdenin mukaan vapaakauppa tekisi kolonialismista tarpeettoman (Cain 1979, 229–230, 241, 246–247). Konservatiivihallituksen talousvisio on siis oiva esimerkki historiapolitiikasta, jossa valikoiden tuodaan keskusteluun elementtejä menneisyydestä, jotka sopivat nykyisyyden poliittiseen agendaan (Faber 1978, 36–67). Nykyisyydessä käytävään keskusteluun istutetaan menneisyyden merkkihenkilöitä (Cobden) ja kehityskulkuja (vapaakauppalainsäädännön kehittyminen 1840-luvulta eteenpäin), jotka syntyivät ja vaikuttivat täysin erilaisissa ajallisissa konteksteissa ja viitekehyksissä. Tällainen toiminta on sinänsä luonnollista, sillä menneisyysuhde on keskeinen osa kaikkien yhteisöjen poliittista kulttuuria, joka ohjaa ajatuksia esimerkiksi siitä, millä tavalla poliittisen järjestelmän tulisi toimia kansallisella ja globaalilla tasolla.

Oppositiopolitiikkojen globaalin Britannian kauppasopimukseen liittyvä retoriikka on ollut hyvin erilaista kuin hallituksen ministereiden. Hallitus painottaa vapaakauppaa, oppositio moraalista kauppaa. Opposition puheenvuoroista välittyy huolestuneisuus siitä, että tulevaisuuden vapaakauppasopimuksia solmitaan maiden kanssa, jotka loukkaavat ihmisoikeuksia, eivätkä noudata kansainvälisiä sopimuksia. Samaan tematiikkaan liittyy myös pelko siitä, että hallituksen visio globaalista Britannia perustuu liikaa aggressiiviseen oman taloudellisen edun tavoitteluun kauppasopimusten avulla. Globaalin Britannian olisi painotettava eettisyyttä ja sääntöjä, ei pelkästään taloudellista opportunistia.¹¹ Oppositioista on kuultu kritiikkiä Yhdysvaltojen kanssa mahdollisesti tehtävän vapaakauppasopimuksen vaikutuksista ruuantuotannon standardien heikentymiseen ja yhdysvaltalaisten yksityisten yritysten tunkeutumisesta kuningaskunnan julkisiin palveluihin. Lisäksi korostetaan, että esimerkiksi Intia tulee lisäämään vaatimuksia sieltä kuningaskuntaan suuntautuvan maahanmuuton kasvattamisesta vastineena vapaakauppasopimuksesta. Kolmas opposition lähestymistapa tule-

10 Johnson 13.3.2017, 27.11.2017; Fox 6.7.2017; Garnier 12.9.2017; Truss 11.1.2021.

11 Danczuk (Sit.) 19.1.2017; Gardiner (Lab.) 30.1.2020; Thornberry (Lab.) 6.9.2018; Anderson (Lab.) 30.1.2020.

vaisuuden kauppasopimuksiin kommentoi EU:n roolia. Tässä tulkinnassa EU-ero ei auttaisi kuningaskuntaa uusien vapaakauppasopimusten allekirjoittamisessa, koska EU:n ulkopuolella maa näyttäytyisi EU:n ulkopuolisille valtiolle vähemmän houkuttelevana kauppakumppanina, sillä kuningaskunta on nähty astinlautana Euroopan markkinoille.¹²

Hallituksen globaali Britannia -vision tavoin opposition vasta-argumentit sijoittuvat osittain pitkään historialliseen jatkumoon. Ihmisoikeudet, kansainvälisten sopimusten noudattaminen ja moraalinen kauppapolitiikka ovat olleet jo pitkään kansainvälistä järjestelmää koskevan ajattelun keskeisiä teemoja. Oppositio-politiikkojen näkemykset ihmisoikeuksista ja moraalisesta kauppapolitikasta heijastelevat IR-tutkimuksessa hahmottuvaa liberalismien näkemystä, jonka mukaan ihmisoikeudet ovat kaikkien luonnollisia oikeuksia ja valtioiden tehtävänä on suojella sekä edesauttaa näiden oikeuksien toteutumista (ks. esim. Dunne & Wheeler 1999). Opposition tulevaisuusretoriikka on pääosin reaktiivista. Päällimmäisenä tarkoituksena on kumota hallituksen visiot ja kommentoida nykyisyydessä esiintyviä ongelmia. Opposition puheenvuoroissa korostuvat myös tässä yhteydessä jo kesällä 2016 EU-kansanäänestyskampanjoinnissa esillä olleet asiat. Myös opposition tulevaisuusretoriikka on siis merkittävästi menneisyyden ja nykyisyyden muovaamaa. Siinä näkyy myös erityisen hyvin parlamentaarisen demokratian lyhyt tulevaisuusperspektiivi (kvartaalitaloudesta puhumattakaan). Kun politiikkojen on varsinkin julkisessa puheessa pidettävä koko ajan silmällä seuraavia vaaleja ja mahdollisia vaaliteemoja, voi tulevaisuudentutkijoiden ja historioitsijoiden peräänkuuluttaman pitkän aikavälin huomioiminen olla varsin haastavaa (ks. Mannermaa 2008, 124; Guldi & Armitage 2014).

Globaali Britannia globaalina toimijana

Konservatiivihallituksen globaalia toimijuutta määrittelevä tulevaisuusretoriikka on jaettava kahteen teemaan – hegemoniapuheeseen ja liberaali internationalismi -retoriikkaan – joiden kautta rakennetaan kuva globaalista Britanniaa globaalien ongelmien merkittävimpanä ratkaisijana. Ministerien mukaan ”brittiläisten arvojen” ja vaikutusvallan projisointi maailmaan on yksi globaalien Britannian globaalien toimijuuden keskeisistä tavoitteista. Vision keskiössä on ajatus, jonka mukaan globaali Britannia tulee osoittamaan kansallisesti ja kansainvälisesti sen sotilaallisen, kulttuurisen, kaupallisen ja diplomaattisen vaikutusvallan koko kirjon, joka tähtää kuningaskunnan arvovallan maksimoimiseen globaalialla tasolla. Ministerien tulevaisuusretoriikassa korostuu ajatus itsenäisestä globaalista Britanniaa, jonka on puolustettava omia intressejään, käytettävä vaikutusvaltaa globaaleilla areenoilla ja otettava suurempi rooli kansainvälisessä järjestelmässä.¹³

Viitaukset vaikutusvallan maksimoimiseen, omien intressien ajamiseen ja globaaliin johtajuuteen ilmentävät hallituksen näkemysten hegemoniadiskurssiulottuvuutta. Vaikutusvalta on Lebow’n mukaan kansainvälisten suhteiden tutkimuksen yksi keskeisimmistä käsitteistä. Hänen mukaansa kaikkien osapuolten intresseihin vetoava suostuttelu (engl. *persuasion*) on vaikutusvallan ansaitsemisen tärkeä elementti. Keskeistä on myös se, että kansainvälisen jär-

12 Esim. Cunningham (Lab.) 27.11.2017; Hobhouse (LD) 17.7.2018; Hanna (SDLP) 16.9.2020.

13 Johnson 21.2.2017, 20.2.2018, 28.6.2018, 16.3.2021; Burt 6.9.2018; Javid 4.9.2019; Raab 2.9.2020.

jestelmän voimakkaimmat toimijat käyttävät vaikutusvaltaa niin, että muut toimijat kokevat sen perustuvan yhteneväiseen näkemykseen oikeudenmukaisuudesta. Jos voimakkaimmat toimijat käyttäytyvät näin, he saattavat saavuttaa kaikkien hyväksymän hegemonia-aseman. Antiikin Kreikassa kehitettiin jako legitiimin kansainvälisen järjestelmän (kreik. *hegemonia*) ja pelkästään kovan vallan käyttöön perustuvan hallintamuodon (*arche*) välillä. Hegemonia-käsite liitettiin kunniaan ja sen mukanaan tuomaan arvostukseen, joka lopulta saattoi johtaa kaikkien tunnustaman johtoaseman saavuttamiseen (Lebow 2008, 495, 551–557).

Jos aineistossa esiintyviä konservatiiviministerien näkemyksiä vaikutusvallasta ja hegemoniasta tarkastelee näiden käsitteiden klassisessa merkityksessä, globaali Britannia -tulevaisuusvisio ei aivan suoraan vastaa niissä esitettyjä ihanteita. Konservatiivihallitukselle vaikutusvallan maksimoiminen näyttää olevan ilmoitusasia, jonka toivotaan kohottavan kuningaskunnan arvovaltaa globaalilla tasolla. He korostavat globaalin Britannian merkittävää roolia ja johtajuutta tulevaisuuden globaalien haasteiden ratkaisemisessa, jonka erityisesti kauppasuhteiden kehittämällä saavutettava vaikutusvalta mahdollistaa. Ei puhuta vaikutusvallan ansaitsemisesta vaan sen ottamisesta ja projisoimisesta maailmaan. Hallituksen näkemys vaikutusvallasta on yhteneväinen perinteisen realistisen koulukunnan käsityksen kanssa, jonka mukaan valta *omistetaan* mutta vaikutusvaltaa *käytetään* johonkin tarkoitukseen (esim. Morgenthau 1948, 15).

Realismiin kallellaan oleva ajattelu Boris Johnsonin – ja hänen myötään koko konservatiivihallituksen – politiikassa on *The Atlanticin* Tom McTague’n (2021) mukaan peräisin John Bew’n teoksesta *Realpolitik: A History* (2015). Bew’n teos on *realpolitik*-käsitteen aatehistoria. Bew sijoittaa käsitteen synnyin vuoteen 1853, jolloin saksalainen liberaali toimittaja ja aktivisti August von Rochau käsitteli sitä teoksessaan *Foundations of Realpolitik*. Bew pitää vähän huomiota saaneen Rochau’n ajattelua edelleen hyödyllisenä nykypäivän kansainvälisten suhteiden ja politiikan analyysissä. Bew’n mukaan Rochau’n käyttämä politiikka-analyysimenetelmä on hyvä kehikko, jonka avulla on mahdollista tarkastella minkä tahansa historiallisen ajanjakson poliittisia voimasuhteita. Rochau’n malli sisältää kolme analyysitasoa. Kenellä on valta? Mitkä yhteiskunnalliskulttuuriset olosuhteet ovat poliittisen järjestelmän taustalla? Millaisia ideologioita virtauksia on nähtävissä? Näiden kysymysten perusteella on mahdollista hahmottaa tapoja, jolla poliittiset toimijat pystyvät löytämään keinoja, joiden avulla he voivat parhaiten edistää omia intressejään ja ihanteitaan (Bew 2015, 1–14, 298–309).

McTague (2021) arvioi, että Bew’n näkemys reaaliolitiikasta koostuu neljästä teesistä: voimakkaat valtiot määrittävät politiikan lainalaisuudet; valtiot ovat voimakkaita, kun ne ovat sisäisesti tasapainoisia; ideoilla on merkitystä, mutta ei siksi, että ne ovat totta, vaan siksi, että ihmiset uskovat niihin; ja ”ajan henki” on tärkein kansakuntien poliittista kehitystä määrittävä seikka. McTague’n mukaan Johnsonin politiikka perustuu näille teeseille. Hänen näkemyksensä saattaa hyvinkin pitää paikkaansa, sillä Johnson rekrytoi Bew’n ulkopoliittiseksi neuvonantajakseen King’s College Londonin sotatieteen laitokselta. Bew’lla oli merkittävä rooli laadittaessa tämän artikkelin johdannossa mainittua selontekoa, joka on kylmän sodan jälkeisen ajan merkittävin kuningaskunnan kansainvälistä roolia määrittelevä ja linjaava julkinen dokumentti. Bew on siinä mielessä harvinainen tapaus, että hänen ajattelunsa vetoaa niin oikeistoon kuin vasemmistoon. Hänen kirjoittamansa elämäkerta Labour-pääministeri

Clement Attleestä on voittanut George Orwellin nimeä kantavan kirjallisuuspalkinnon, ja teos on suositeltua lukemistoa työväenpuolueen parlamenttiedustajille (*The Guardian* 2021a).

Millaisiin globaaleihin haasteisiin olisi tulevaisuudessa löydettävä ratkaisuja? Konservatiivihallituksen lista merkittävimmistä ongelmista sisältää terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden, ilmastonmuutoksen, muuttoliikkeet, nykyajan orjuuden, naisten heikon aseman, kansainvälisen kehitysyhteistyön ongelmat, ihmisoikeuksien heikon tilan, luonnonvarojen tuhlailevan käytön ja pahantahtoisten valtioiden (esim. Venäjä, Libya, Iran ja Kiina) toiminnan.¹⁴ Oppositiossa ollaan pitkälti samaa mieltä, että nämä ovat tulevaisuuden kannalta keskeisiä ongelmia,¹⁵ mutta hallituksen käytännön toimet saavat osakseen kritiikkiä. Esiin nostetaan muun muassa ulkoministeriön budjettiin tehdyt leikkaukset ja tuomarin paikan menettämisen Kansainvälisessä tuomioistuimessa.¹⁶ Hallituksen ja opposition listaamat tulevaisuuden ongelmat ovat olleet pääosiltaan hyvin samanlaisia jo ainakin 1960-luvulta lähtien. Silloin esillä olivat sodan eliminointi, rauhan institutionaalinen turvaaminen, nälän ja köyhyyden poistaminen, maailman väestönkasvun vakauttaminen, yhteiskuntien demokratisoinnin edistäminen, luonnon suojeleminen liikakäytöltä, ihmisen suojeleminen itseltään ja vieraantumisen estäminen (ks. esim. Flechtheim 1966). Myös tässä yhteydessä, eli globaalien ongelmien identifioinnin kontekstissa, voidaan jälleen puhua mieluumminkin historiallisista jatkumoista kuin yksinomaan tulevaisuuden ilmiöistä.

Ministerien mukaan globaali Britannia pystyy tulevaisuudessa ratkomaan maailmanlaajuisia haasteita ja ottamaan johtajuuden maailman tasolla, koska se on vahvempi, oikeudenmukaisempi, yhtenäisempi, ulospäinsuuntautuvaisempi, vauraampi, suvaitsevaisempi, itsenäisempi ja globaalimmin toimiva kuin EU-aikana. He korostavat, että sitoutumalla maailmaan globaali Britannia puolustaa demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja sääntöperusteista kansainvälistä järjestelmää. Konkreettisina toimina mainitaan muun muassa diplomaattiverkoston vahvistaminen sekä satsaukset ilmastonmuutoksen torjuntaan.¹⁷ Tällainen retoriikka edustaa hallituksen tulevaisuuspuheen ulottuvuutta, jossa vedotaan toisen maailmasodan jälkeen Yhdysvaltojen johdolla synnytettyyn liberaalin internationalismin ideaan, joka viittaa avoimiin, sääntöperustaisiin kansainvälisiin rakenteisiin ja monikansallisiin instituutioihin sekä normeihin perustuvaan kansainväliseen järjestelmään. Liberaalin internationalismin muovaamassa kansainvälisessä järjestelmässä valtiot operoivat kansainvälisen oikeuden ja globaalien vapaakauppajärjestelmän viitekehyksissä (Parchami 2019, 1044–1045). Vaikka nykyinen konservatiivihallitus vetoaa retoriikassaan liberaalin internationalismin ihannekuvaan, se samaan aikaan korostaa, että kuningaskunnan on otettava (ei ansaittava) vaikutusvaltaa globaalisti ja tukeuduttava kansalliseen suvereniteettiin. Kuningaskunta on jo nyt yksi maailman vaikutusvaltaisimmista valtioista, jos vaikutusvaltaa mitataan esimerkiksi

14 May 18.1.2017, 14.3.2017; Burt 11.7.2017, 6.9.2018; Johnson 20.2.2018, 13.3.2017; Field 26.6.2018; Murrison 3.10.2019; Raab 13.1.2020, 30.1.2020, 6.7.2020; Cleverly 9.2.2021.

15 Carmichael (Lab.) 30.1.2020; Murray (SNP) 1.3.2018; Anderson (Lab.) 30.1.2020; Starmer (Lab.) 16.6.2020; Ali (Lab.) 12.10.2020; Moran (LD) 11.1.2021; Doughty (Lab.) 3.2.2021.

16 Gethins (SNP) 9.1.2018; Murray (SNP) 1.3.2018; Blackman (SNP) 13.3.2017.

17 May 18.1.2017, 14.3.2017; Burt 11.7.2017, 6.9.2018; Johnson 13.3.2017; 20.2.2018; Field 26.6.2018; Murrison 3.10.2019; Raab 13.1.2020, 30.1.2020, 6.7.2020; Cleverly 9.2.2021.

puolustusbudjetin koon ja diplomaattisen toimintasäteen (engl. *diplomatic reach*) avulla. Lisä-
tassa edellä ovat vain Yhdysvallat, Kiina ja Saudi-Arabia (Niblett 2021, 16).

Opposition kritiikki on globaaliin toimijuuteenkin liittyvissä asioissa voimakkaasti kiin-
nittyynyt nykyhetkeen. Vuonna 2017 Labourin edustajat arvostelivat konservatiivihallituksen
tukeutumista Donald Trumpin Yhdysvaltoihin. Oppositionjohtaja Jeremy Corbyn kyseen-
alaisti ”kuinka hyvän diilin” pääministeri May kuvitteli saavansa globaalille Britannialle pre-
sidentiltä, joka sanoo ”asettavansa Amerikan etusijalle” ja ”rakentavansa muurin Meksikon
vastaiselle rajalle”. Kritiikkiä kohdistetaan myös konservatiivien vuoden 2019 vaaliohjelmaan,
jossa globaali Britannia oli laajasti läsnä, mutta ainoastaan Yhdysvallat mainittiin nimeltä,
eikä otettu kantaa Venäjään, Koreaan, Kiinaan, Iraniin, Irakiin, Afganistaniin, Jemeniin, Syy-
riaan eikä Daeshiin.¹⁸ Opposition edustajat näkevät kehitysyhteistyön tulevan roolin yhtenä
mittapuuna, jonka avulla he arvioivat hallituksen globaali Britannia -visiota. Erityistä huol-
ta aiheuttavat hallituksen kaavailemat leikkaukset kehitysyhteistyöbudjettiin, mikä nähdään
täysin päinvastaisena toimenä globaali Britannia -retoriikkaan nähden. Kehitysyhteistyöhön
suunniteltuja budjettileikkauksia peilataan kriittisesti etelä-Sudanin nälänhätään, lapsipako-
laisten asemaan, naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan väkivaltaan, Hongkongin tilanteeseen sekä
ylipäättään maailman humanitaarisiin katastrofeihin ja lisääntyväksi arveltuun äärimmäiseen
köyhyyteen.¹⁹

Hallituksen ministerit puhuvat verrattain vähän Kansainyhteisöstä ja brittiläisen impe-
riumien historiasta hahmotellessaan globaalin Britannian tulevaisuutta globaalina toimijana.
He näkevät Kansainyhteisön yhtenä tulevaisuuden yhteistyökumppanina ja ystävien verkos-
tona, mutta se ei ole laajamittaisesti läsnä parlamentissa esitetyissä tulevaisuudenkaavailuis-
sa.²⁰ Brittiläiseen imperiumiin ei suoraan viitata oikeastaan ollenkaan. Nämä teemat, sekä
kuningaskunnan tulevaisuuden alueelliset ulottuvuudet, ovat enemmän läsnä oppositiopolii-
tikkojen puheissa. Osa opposition pohjoisirlantilaisista, skotlantilaisista ja walesilaisista par-
lamentaarikoista näkevät globaali Britannia -vision ulossulkevana. Heidän mukaansa visio
osoittaa hallituksen ylimielisyyden ei-englantilaista Yhdistynyttä kuningaskuntaa kohtaan.
Vaarana nähdään, että globaalista Britanniaa kehittyikin ”pikku-Englanti”.²¹

Tällaiset näkemykset kytkeytyvät Brexitin jälkeen käytyihin keskusteluihin Yhdistyneen
kuningaskunnan tulevaisuudesta. Erilaisia alueellisia näkemyksiä voi hahmottaa esimerk-
kisi EU-kansanäänestyksen tuloksen kautta. Pohjois-Irlanti ja Skotlanti äänestivät EU:ssa
pysymisen puolesta, kun taas Englanti ja Wales näkivät EU-eron parempana vaihtoehto-
na. Näiden ääriviivojen sisällä oli merkittäviä poikkeuksia. Lontoo äänesti EU:n jäsenenä
säilymisen puolesta melkein kahdenkymmenen prosentin marginaalilla. Muu Englanti oli
EU-eron kannalla yhdentoista prosentin marginaalilla. Yllä siteerattujen parlamentaarikoi-

18 Corbyn (Lab.) 9.4.2017; Thornberry (Lab.) 16.6.2017; Law (SNP) 5.9.2017.

19 Grady (SNP) 21.2.2017; Grant (SNP) 27.11.2017; Thornberry (Lab.) 27.11.2017; Williams (Lab.) 27.11.2017; Lin-
den (SNP) 13.2.2020; Carmichael (LD) 25.2.2020; Ali (Lab.) 9.7.2020; Johnson (Lab.) 11.1.2021; Champion (Lab.)
11.1.2021.

20 May 22.3.2017; Johnson 9.1.2018.

21 Farry (Alliance) 30.1.2020, 11.1.2021; Williams (PC) 11.1.2021; Linden (SNP) 11.1.2021; Carmichael (LD)
11.1.2021.

den kannanotoista tulee selkeästi esiin ajatus, jossa Brexit ja globaali Britannia -visio nähdään nimenomaan englantilaisina projekteina (Gillespie 2020, 509–530).

Oppositio puolueiden tulevaisuusretoriikassa hallituksen globaali Britannia -visio näytetään haavekuvana, jossa kuningaskunta on edelleen oikeutettu pitämään kiinni imperiumista ja siirtomaista. Tähän liittyvät näkemykset peräänkuuluttavat kuningaskunnan moraalista vastuuta kansainvälisessä järjestelmässä, koska maa on entinen koloniaalinen valta. Tässä argumentissa kuningaskunnan pitäisi tunnustaa brittiläisen imperiumin historialliset väärydet, kuten orjuus ja kolonialismi, ennen kuin on mahdollista siirtyä kohti globaalia Britanniaa. Joidenkin oppositiopoliitikkojen mukaan hallituksen globaali Britannia -tulevaisuusvisio merkitsee imperiumi 2.0:n synnyttämistä ja antautumista brittiläiselle nationalismille. Oppositiossa varoitetaan tulevaisuuden tilanteesta, jossa Kansainyhteisöstä rakennetaan tie takaisin menneisiin imperiumin päiviin.²²

Tällaiset imperiuminostalgiaa kritisoivat argumentit olivat näkyvästi läsnä Remain-puolen kannanotoissa ja kampanjoinnissa ennen EU-kansanäänestystä kesällä 2016. Niillä pyrittiin myös selittämään kansanäänestystulosta tuloksen selvittyä (Suonpää 2018, 189; Saunders 2020, 1140). Globaali Britannia -visio on yhdistetty myös tieto- ja tutkimuskirjallisuudessa brittiläisen imperiumin idealisointiin. Yksi OpenDemocracy-verkkosivuston perustajista Anthony Barnett (2017, 39) kirjoittaa tietokirjassaan *The Lure of Greatness*, että globaali Britannia -ajatus on ”imperiumia ihannoiva malli”. Edinburghin yliopistossa kansainvälisten suhteiden apulaisprofessorina työskentelevä Oliver Turner (2019) näkee globaalin Britannian ”imperiumikertomuksena”, jossa ihannoidaan aikakausia, jolloin kuningaskunta pystyi imperiumin avulla saamaan itselleen merkittävää globaalia vaikutusvaltaa. Saunders (2020, 1160) kritisoi näitä näkemyksiä. Hänen mukaansa globaali Britannia -ajatuksessa imperiumi ei oikeastaan ole lainkaan läsnä, sillä visio perustuu pienen saarivaltakunnan suuriin saavutuksiin. Hän arvioi, että globaali Britannia ei ole imperiumikertomus vaan narratiivi kaupankäyntiin ja yritteliäisyyteen perustuvasta kansallisesta loistokkuudesta. Myös Porterin mukaan (2021) globaali Britannia -ajatus ei liity imperiumin ”gloorialottuvuuteen” vaan vapaakauppailottuvuuteen.

Opposition puheenvuoroissa Kansainyhteisön maista kuningaskuntaan suuntautuva maahanmuutto nostetaan esiin esimerkkinä globaali Britannia -näkömyksen kelvottomuudesta. Näissä puheenvuoroissa globaalin Britannian toivotaan helpottavan maahanmuuttoa erityisesti Nigeriasta ja Intiasta, jotta voitaisiin edes haaveilla kattavasta vapaakauppasopimuksesta näiden maiden kanssa.²³ Myös Windrush-skaandaali yhdistetään globaali Britannia tulevaisuuskuvaan. Skaandaali oli näkyvästi esillä erityisesti vuonna 2018 sen jälkeen, kun hallituksen koventuneen maahanmuuttolinjan takia kuningaskuntaan vuosina 1948–1971 Kansainyhteisön maista saapuneiden ihmisten oikeuksia ryhdyttiin karsimaan (Taylor 2020, 6–7). Erityisesti Labourin parlamentaarikot esittävät kovaa kritiikkiä hallituksen toiminnasta ja näkevät sen vihamielisenä suhtautumisena Kansainyhteisön maista tulevia kansalaisia kohtaan. Labourin Afzal Khanin mukaan Windrush-skaandaali on ”historiamme häpeälli-

22 Grant (SNP) 27.11.2017; Ali (Lab.) 9.7.2020; Smith (Lab.) 9.1.2019; Davey (LD) 24.10.2019; Gardiner (Lab.) 30.1.2020; Ribeiro-Addy (Lab.) 30.1.2020; Edwards (Sit.) 9.2.2021; Grady (SNP) 9.3.2020.

23 Hussain (Lab.) 11.1.2021; Blackman (SNP) 22.3.2017; Osamar (Lab.) 18.4.2018.

nen kulminaatiopiste” sekä jatkumoa Enoch Powellin Rivers of Blood -puheelle (1968) ja tummaihoisen Stephen Lawrencen murhalle (1999).²⁴ Powellin maahanmuuttovastainen puhe on kuningaskunnan poliittisessa kulttuurissa laajasti käytetty vertauskuva ksenofobialle. Lontoon poliisiin murhaama Lawrence on niin ikään ollut paljon esillä institutionaalista rasismia käsitelleissä keskusteluissa (Suonpää 2018, 187; Souhami 2014, 1).

Lopuksi

Konservatiivihallituksen globaali Britannia -tulevaisuusvisiossa historia näyttölee merkittävää roolia. Vision mukaan tulevaisuuden talousmallin on perustuttava EU-eron mahdollistamaan toimintaan itsenäisenä vapaakauppakansakuntana, jota käytännössä toteutetaan vapaakauppasopimuksilla luotujen uusien EU:n ulkopuolisten kumppanuuksien kautta. Perusteena tälle on, että suurin osa tulevaisuuden talouskasvusta syntyy EU:n ulkopuolella, erityisesti Afrikassa ja Aasiassa. Kaiken tämän tausta-ajatuksena vaikuttaa vapaakauppaidologia. Vapaakauppasopimukset kansainvälisen kaupan perustana ja talouskasvun hakeminen Euroopan ulkopuolelta ovat pitkän historian omaavia ajatuksia, puhumattakaan itse vapaakaupan ideasta, joka virisi 1700-luvun lopulla. Jos tätä talousvisiota tarkastelee kriittisen tulevaisuudentutkimuksen kautta, se näyttöytyy malliesimerkkinä tulevaisuusajattelusta, joka sen sijaan, että keskittyisi tulevaisuuteen, esittää jatkumoa menneisyydestä ja kommentoi nykyisyyden poliittisia vastakkainasetteluja. Myös Euroopan integraation ulkopuolella sijaitseva Yhdistynyt kuningaskunta itsenäisenä globaalina toimijana on ajatuksena yhtä vanha kuin integraatio itse. Konservatiivihallituksen globaali Britannia -visio siis enemmänkin lämmittää vanhaa kuin luo uutta. Myös opposition ajatukset ovat kytkeytyneitä historiaan. Oppositio puolueiden tulevaisuuden tavoitteena mainitaan moraalinen kauppa, joka ei nojaa pelkästään aggressiiviseen vapaakauppaan vaan huomioi myös ihmisoikeudet. Tällainen kauppapolitiikka toteutuisi parhaiten EU:n jäsenenä, koska EU on paras arvoyhteisö ja läheisin kumppani. Tämä ajattelu tarjoaa vaihtoehdon hallituksen visioille, mutta myös siinä ollaan vahvasti kiinni menneisyydestä nousevissa ajatusmalleissa. Hallituksen ja opposition analyysi tulevaisuuden ongelmista on samansuuntainen. Kummallakin puolella uskotaan, että niihin kuuluu esimerkiksi terrorismi, ylirajainen rikollisuus, ympäristötuhot, muuttoliikkeet, orjuus ja naisten heikko asema. Tämä on varmasti totta, mutta nämä ongelmat eivät ole missään nimessä uusia, eikä niiden identifioiminen ilmennä poikkeuksellisen syvää ymmärrystä tulevaisuuden tärkeimmistä globaaleista kysymyksistä.

Konservatiivihallituksen globaali Britannia -vision tavoitteena on brittiläisten arvojen projisointi maailmaan ja maan vaikutusvallan maksimoiminen. Näin tehdessään kuningaskunnan olisi mahdollista ottaa johtajuus globaalien ongelmien ratkaisemisessa, johon sillä on erityisen hyvät valmiudet avoimuuteen ja ulospäinsuunatutuneisuuteen nojaavan historian ja vaistojen takia. Myös tässä asiassa globaali Britannia -ajatus tarttuu historiaan. Kuten talousvisiossaan, konservatiivihallitus nostaa globaalien toimijuutensa tulevaisuuden keskeiseksi ajatukseksi ainakin pari sataa vuotta vanhan idean. Oppositio poliitikkojen ajattelu liittyen kuningaskunnan toimijuuteen tulevaisuuden kansainvälisessä järjestelmässä on myös tämän

²⁴ Khan (Lab.) 2.5.2018; Ali (Lab.) 18.5.2020.

teeman osalta pitkälti reaktiivista ja nykyhetken kiinnittyvää. Tämä liittyy osittain parlamenttikeskustelun luonteeseen, mutta se heijastelee myös oppositiopuolueiden tiukkaa pitäytymistä nykyisyyden poliittisissa teemoissa ja vastakkainasetteluissa: kritisoidaan muun muassa Trump-yhteyksiä ja kiinnitetään huomio maailman kriisipesäkkeisiin (esim. Korean niemimaa, etelä-Sudan ja Hong Kong), mutta ei varsinaisesti luoda omaa tulevaisuuskuvaa siitä, miten tulisi toimia.

Lähteet

- Barnett, Anthony (2017): *The lure of greatness. England's Brexit and America's Trump*. Lontoo: Penguin.
- Bew, John (2015): *Realpolitik: A History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cain, Peter (1979): "Capitalism, war and internationalism in the thought of Richard Cobden". *British Journal of International Studies*, 5(3), 229–247.
- Crowson, N. J. (2011): *Britain and Europe: A political history since 1918*. Abingdon: Routledge.
- Department for International Trade (2021): UK trade agreements with non-EU countries. 19.7.2021. <https://www.gov.uk/guidance/uk-trade-agreements-with-non-eu-countries>, 12.8.2021.
- Dunmire, Patricia (2005): "Preempting the future: Rhetoric and ideology of the future in political discourse". *Discourse & Society*, 16(4), 481–513.
- Dunmire, Patricia (2011): *Projecting the future through political discourse: The case of the Bush doctrine*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Dunne, Tim & Nicholas J. Wheeler (toim.) (1999): *Human rights in global politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dunn Hastings, David & Mark Webber (2016): "The UK, the European Union and NATO". *Global Affairs*, 2(5), 471–480.
- Edelman, Murray (1988): *Constructing the political spectacle*. Chicago: University of Chicago Press.
- Eurostat (2021): *United Kingdom-EU international trade in goods*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=United_Kingdom-EU_-_international_trade_in_goods_statistics, 2.8.2021.
- Faber, Karl-Georg (1978): "The use of history in political debate". *History and Theory*, 17(4), 36–67.
- Financial Times* (2021): "Security pact seen as boost for 'global Britain' agenda". 16.9.2021. <https://www.ft.com/content/52ec6495-9af4-446c-813e-1365db08dc89>, 16.9.2021.
- Flechtheim, Ossip (1966): *History and futurology*. Meisenheim am Glan: Anton Hain.
- Gallagher, John & Ronald Robinson (1954): "The imperialism of free trade". *The Economic History Review*, 6(1), 1–15.
- Gillespie, Paul (2020): "Unionisms in the UK's Brexit crisis". *Irish Political Studies*, 35(3), 509–530.
- Grosz, Elizabeth (1999): "Becoming ... an introduction". Teoksessa: E. Grosz (toim.) *Becomings: Explorations in time, memory and Futures*. Ithaca: Cornell University Press, 1–11.
- Grönholm, Pertti & Heino Nyssönen (2019): "Historian käyttö ennen ja nyt – faktana ja fiktiona". *Kosmopolis*, 49(3), 7–27.
- The Guardian* (2021a): "Realpolitik: The book behind Boris Johnson's vision for global Britain". 12.7.2021. <https://www.theguardian.com/books/2021/jul/12/realpolitik-the-book-behind-boris-johnsons-vision-for-global-britain>, 10.10.2021.
- The Guardian* (2021b): "Alliance with Australia and US a downpayment on global Britain". 15.9.2021. <https://www.theguardian.com/politics/2021/sep/15/alliance-with-australia-and-us-a-downpayment-on-global-britain>, 16.9.2021.
- Guldi, Jo & David Armitage (2014): *The history manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Heinonen, Marja (2019): "Brexitin, EU:n ja Euroopan tulevaisuuskuvat kriittisessä tarkastelussa: CLA-analyysi kolmen tulevaisuuskuvan taustoista". *Kosmopolis*, 49(2), 46–61.
- HM Government (2021): *Global Britain in a competitive age*. 16.3.2021. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>, 1.10.2021.
- Inayatullah, Sohail (1990): "Deconstructing and reconstructing the future. Predictive, cultural and critical epistemologies". *Futures*, 30(8), 815–829.
- Koltko-Rivera, Mark (2004): "The psychology of worldviews". *Review of General Psychology*, 8(1), 3–58.
- Lampe, Markus (2011): "Explaining nineteenth-century bilateralism: economic and political determinants of the Cobden–Chevalier network". *Economic History Review*, 64(2), 644–688.
- Lebow, Richard Ned (2008): *A cultural theory of international relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Le Monde* (2021): "L'accord Aukus Conforte la Stratégie 'Global Britain' de Boris Johnson". 17.9.2021. https://www.lemonde.fr/international/article/2021/09/17/l-accord-de-defense-entre-les-etats-unis-le-royaume-uni-et-l-australie-conforte-enfin-la-strategie-global-britain-de-boris-johnson_6094968_3210.html, 19.9.2021.
- Mannermaa, Mika (2008): *Elämä ja vaikuttaminen ubiikkiyhteiskunnassa*. Helsinki: WSOY.
- Maddox, Bronwen, Tim Durrant, Alex Thomas & Catherine Haddon (2021): "Reshuffle at last: What does Boris Johnson's new cabinet mean for government?". *IfG Insight*, syyskuu 2021. <https://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/boris-johnson-cabinet-reshuffle>, 1.10.2021.
- Marsh, Steve (2018): "The US, Brexit and Anglo-American relations". *Journal of Transatlantic Studies*, 16(3), 272–294.
- May, Theresa (2017): "The government's negotiating objectives for leaving the EU". 17.1.2017. <https://www.gov.uk/government/speeches/the-governments-negotiating-objectives-for-exiting-the-eu-pm-speech>, 9.8.2021.
- McKnight, David (2009): "The Sunday Times and Andrew Neil: The cultivation of market populism". *Journalism Studies*, 10(6), 754–768.
- McTague, Tom (2021): "The Minister of Chaos". *The Atlantic*, 7.7.2021. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2021/07/boris-johnson-minister-of-chaos/619010/>, 10.10.2021.
- Moore, Martin & Gordon Ramsay (2017). *UK media coverage of the 2016 EU referendum campaign*. Lontoo: Centre for the Study of Media, Communication and Power.
- Morgan, Simon & Anthony Howe (2006): *Rethinking nineteenth-century liberalism. Richard Cobden bicentenary essays*. Abingdon: Routledge.
- Morgenthau, Hans (1948): *Politics among Nations: The struggle for power and peace*. New York: Alfred A. Knopf.
- Niblett, Robin (2021): *Global Britain, global broker: A blueprint for the UK's future international role*. Research Paper. Lontoo: Chatham House Europe Programme.
- Opperman, Kai, Ryan Beasley & Juliet Kaarbo (2020): "British foreign policy after Brexit: Losing Europe and finding a role". *International Relations*, 34(2), 133–156.
- Parchami, Ali (2019): "Imperial projections & crisis: The liberal international order as a 'pseudo-empire'". *Journal of Imperial and Commonwealth History*, 47(5), 1043–1069.
- Porter, Bernard (2021): *The lion's share. A history of British imperialism 1850 to the present*. 6. painos. Abingdon: Routledge.
- Saunders, Robert (2018): *Yes to Europe! The 1975 referendum and the Seventies Britain*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saunders, Robert (2020): "Brexit and empire: 'Global Britain' and the myth of imperial nostalgia". *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, 48(6), 1140–1174.
- Seeley, John Robert (1883). *The expansion of England*. Lontoo: Macmillan.
- Skinner, Quentin (2002). *Visions of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Slaughter, Richard A. (1989): "Probing beneath the surface. Review of a decade's futures work". *Futures*, 21(5), 447–465.
- Souhami, Anna (2014): "Institutional racism and police reform: an empirical critique". *Policing and Society*, 24(1), 1–21.
- Suonpää, Mika (2015): "Foreign advisers and modernisation before the first world war: British diplomacy, Sir Richard Crawford, and the reform of the Ottoman empire's customs service, 1906–11". *The International History Review*, 37(2), 386–404.
- Suonpää, Mika (2018): "Julkiset intellektuellit ja akateeminen populismi Brexit-kampanjassa". Teoksessa: M. K. Niemi & T. Houni (toim.) *Media & populismi: työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere: Vastapaino, 181–199.
- Suonpää, Mika (2019): "Brexit ja Britannian parlamenttivaalit 2019". Ulkoministeriön *EU:n tulevaisuus NYT* -seminaari, Oulu 15.11.2019.
- Taylor, Charlotte (2020): "Representing the Windrush generation: Metaphor in discourses then and now". *Critical Discourse Studies*, 17(1), 1–21.
- The Telegraph* (2021): "The new AUKUS alliance shows global Britain is more than a slogan". 17.9.2021. <https://www.telegraph.co.uk/opinion/2021/09/17/new-ukus-alliance-shows-global-britain-slogan/>, 20.9.2021.
- Tetlow, Gemma & Thomas Pope (2020): "Brexit and coronavirus: Economic impacts and policy response". *IfG Insight*, 29.12.2020. <https://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/brexit-coronavirus-economic-impacts>, 1.10.2021.
- Torsti, Pilvi (2008): "Historiapoliittikkaa tutkimaan: Historian poliittisen käytön typologian kehittelyä". *Kasvatus & aika*, 2(2), 61–71.
- Trevelyan, George Macaulay (1926): *The history of England*. Lontoo: Longmans, Green and Co.
- Turner, Oliver (2019): "Global Britain and the narrative of empire". *The Political Quarterly*, 90(4), 727–734.
- Väliverronen, Esa (2013): "Ajan hallinta ja tiivistymisen journalismissa". *Media & viestintä*, 36(3–4), 4–22.
- Wellings, Ben (2019): *English nationalism, Brexit and the anglosphere*. Manchester: Manchester University Press.
- Wellings, Ben & Andrew Mycock (2019): *The anglosphere: Continuity, dissonance and location*. Oxford: Oxford University Press.

Rhetoric of the Numbers and the World Championship of Politics

Jussi Metsälä, Heino Nyyssönen & Marikki Pitkänen

The article examines the role of competition and measuring through eight well-known international indexes. The research object is all the countries of the world and the analysis is based on Kenneth Burke's rhetoric of hierarchies. The rankings of every country are tabulated, proportioned to the index measuring the state of democracy and arranged into ascending order according to the average value of all the eight rankings combined. Even though the use of various indexes for the purpose of comparing different states has been criticised for their politicized nature and sheer abundance, we claim that the amalgamation of several indexes into single "rhetoric of the numbers" has importance in both producing new knowledge and avoidance of disinformation. Because of the extensive material, we have focused only on the best and worst performers and occasionally on the "black swans", or on states, which have rankings that somehow deviate from the other rankings of that state. In this article competition is seen from the perspective of IR as a sort of "involuntary sports", that has importance for both those that succeed and those that do not. The most triumphant states in the overall competition are also the most successful ones in the individual indexes, whereas the situation of the weakest state is not as distinct. The most successful ones are the Nordic countries and part of the OECD states with Norway being the overwhelming winner, Denmark and Finland following on the second and third place. The least successful states are strongly situated in the Sub-Saharan Africa with Somalia, South Sudan and Syria holding the very last positions.

Keywords: international relations, state, competition, indexes, rhetoric

Global Britain and the Future Rooted in History

Mika Suonpää

This article considers ideas advanced by the UK Conservative government and Labor-led opposition in the House of Commons in 2017–2021 regarding global Britain as a future vision for the country. The article draws on critical futures studies and the theme of history-politics. The article is divided into three key topics identified in the classification of empirical data – Brexit, free trade and global agency. In the government's future-oriented rhetoric Brexit appears as a starting point for a glorious future, while the opposition sees it as a prelude to isolation. Free trade and the pursuit of global leadership dominate the Conservative government's discourse while the opposition's views on the future are largely reactive and attached to the present-day political disputes. The opposition emphasizes moral trade policy and the recognition of the country's colonial history as first steps towards a possible global future. Both sides of the House talk about the future, but the identified problems and solutions are to a significant extent rooted in decades- even centuries-long discussions. Members of Parliament seem unable or unwilling to emphasize themes that are not imaginable in the present and for which there are no examples from the past. This relates partly to the short time-dimension of parliamentary democracy which consequently compels the politicians to articulate imaginable possible futures.

Keywords: Global Britain, futures rhetoric, history politics

Trump's Legacy: Deepening Authorization

Maria Annala

In 2020, the then-president Donald Trump launched an unprecedented electoral manipulation campaign to secure himself a second term in office. According to the new electoral manipulation model presented in this paper, Trump used seven different manipulation methods: 1) Disinformation, 2) voter suppression, 3) intimidation and violence, 4) intraparty pressure, 5) attacking government institutions, 6) breaking democratic norms and 7) attempted collusion with foreign states. He combined traditional methods, tactics favored by present-day authoritarians and foreign election meddling methods. In 2021, the Republican party has followed in his footsteps and paved way for new electoral manipulation campaigns in the years to come. As a result, election subversion is more likely to succeed in the future. This deepens the United States' authorization, i.e. movement towards a less democratic regime. Trump's electoral manipulation campaign and its impact on the Republican party shall have far-reaching consequences for United States' domestic and foreign politics, the country's international standing and the entire global world order.

Keywords: autocratization, elections, electoral manipulation, POTUS, United States

A Totalitarian Turn in China?

Lauri Paltemaa

This article analyses the ongoing totalitarian turn in China and the way this development is closely connected to the consolidation of Xi Jinping's personal position in power. At the same time, state-society relations also undergone a change. The article goes through this process in China's recent history and puts forth an analytical framework whereby the regime change can be conceptualized. It is argued in the article that what we are witnessing in China today is the breakdown of the previous oligarchical order and (re)introduction of one-man rule in a way that brings increasingly more features of classical totalitarianism to state-society relations after the previous period that resembled more post-totalitarianism.

Keywords: authoritarianism, China, political regimes, totalitarianism, Xi Jinping

Kirjoittajat

Maria Annala

YTM, tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

Tomi Kristeri

Helsingin yliopisto

Jussi Metsälä

YTM, tohtorikoulutettava, Tampereen yliopisto

Heino Nyssönen

YTT, dosentti, yliopistonlehtori, Turun yliopisto

Lauri Paltemaa

VTT, professori, Turun yliopisto

Marikki Pitkänen

harjoittelija, Turun yliopisto

Matti Puranen

YTT, FM, erikoistutkija, Maanpuolustuskorkeakoulu

Mika Suonpää

PhD, yliopistonlehtori, Turun yliopisto